

**FILM IN
OVERIJSSSEL III**
een rapportage

FILM
Kennis
centrum

Een pleidooi
voor de filmcultuur

Film is een makkelijke, toegankelijke en betaalbare manier om mensen in elke gemeente van kunst en cultuur te laten genieten en elkaar te laten ontmoeten. In Overijssel lukt dat wonderwel. **Sinds de eerste metingen in 2008 is het bezoek aan de Overijsselse filmhuizen elk jaar 40% hoger dan het filmhuisbezoek in de rest van Nederland.** In sommige jaren is dat nog meer. Het gewone filmbezoek volgt de landelijke trends, en die zijn ook goed. Film blijft de meest bezochte en best gespreide cultuuruiting die we kennen.

Vier jaar geleden verscheen 'Film in Overijssel'. Het was een nulmeting naar de stand van zaken van de filmvertoning in Overijssel met daaraan gekoppeld een publieksonderzoek. Vanaf het begin was het de bedoeling met nieuwe versies de actualiteit te blijven volgen. Met 'Over Film [Film in Overijssel II]' gebeurde dat in 2012. **'Film in Overijssel III' toont de huidige stand van zaken.** Het bevat ook weer een onderzoek, nu naar de keuzes van het publiek. Als basis dienden harde bezoekcijfers.

Filmhuizen hebben altijd voorop gelopen met cultureel ondernemerschap. Met een uniek publiek-privaat digitaliseringsprogramma zijn in 2011 en 2012 de Nederlandse bioscopen en filmhuizen gedigitaliseerd. Wat is daarvan het gevolg? **Welke keuzes maken de inwoners?** Waar bezoekt men welke films? Het aanbod is gespreid, de klant bepaalt waar hij wat ziet. Gelukkig zijn bij deze spreiding nog steeds kulturhusfilmvertoners in kleinere gemeenten actief. **In hun eigen verzorgingsgebied wordt de culturele zorg door en voor de inwoners geleverd.** Alleen de naamgeving 'kulturhusfilmvertoner' is, al weet ik geen betere, wat onhandig. Maar ze onderscheiden zich echt van de bioscopen en de filmhuizen.

'Film in Overijssel III' is bedoeld voor iedereen die zich interesseert voor cultuur en voor filmcultuur in Overijssel in het bijzonder. **En ja, uiteraard is het impliciet ook een pleidooi voor ondersteuning van deze filmcultuur** want al deze positieve resultaten komen niet vanzelf. Het is een gestaafd pleidooi. Met name de hoofdstukken 'Overijssel en Nederland' en 'Overlap in Overijssel' staan vol met cijfers die de stellingen onderbouwen.

Dick Smits

Augustus 2014

FILM
Kennis
centrum

VOORAF

ALGEMEEN

Film in beeld

Film beleven

Film in perspectief

Film en de gemeenschap

OVERIJSEL EN NEDERLAND

Digitalisering

Infrastructuur

Programma en publiek

Verwachtingen

Filmbezoek

Filmhuisbezoek

Films en filmvoorstellingen

De top 10

OVERLAP IN OVERIJSEL

Tussen bioscoop en filmhuis

Tussen bioscoopfilms en filmhuisfilms

De Nederlandse- en jeugdfilm

De commerciële film

De filmhuis- en arthousefilm

Regionaal

TOT SLOT

Tot slot

Filmkenniscentrum

Contact / Dank / Verantwoording

ALGEMEEN

Film in beeld.

Film is al jaren de beste bezochte cultuuruiting in ons land. En dat geldt voor een dwarsdoorsnede van de bevolking. Van kunst wordt wel eens beweerd dat maar een klein aantal mensen participeert. Voor film geldt dit zeker niet. Meer dan de helft van de Nederlanders gaat naar de film en met zijn allen gaan we zo'n 30 miljoen keer per jaar naar de bioscoop of het filmhuis. Met bekenden en onbekenden genieten we van de nieuwste films. De hele zaal leeft mee met wat er allemaal gebeurt. Filmkijken in het filmhuis of in de bioscoop is een sociale manier van kijken.

In relatief korte tijd is onze cultuur veranderd in een complete beeldcultuur. Dat verandert niet meer terug. **Onze huidige cultuur draait om bewegende beelden** en de bioscoopfilm is de basis van deze beeldcultuur. **In de bioscoop en het filmhuis wordt deze cultuur openbaar en gezamenlijk**, meer dan bij welke andere culturele uiting ook. De filmvertoning in bioscoop en filmhuis neemt nog steeds een prominente plek in. Dat zal zo blijven. De grootste gebruikersgroep, de 40+, blijft groeien. Ondanks video-on-demand en het illegale downloaden blijft bioscoopbezoek trekken. De dvd-verhuur en -verkoop daarentegen is wel heel ver gedaald.

Filmvertoning opereert niet in een vacuüm. Filmvertoning is net als de rest van de samenleving continu in ontwikkeling. Allerlei processen komen ook bij de bioscoop en het filmhuis samen, culturele, maatschappelijke, economische, technische, demografische. Daardoor veranderen ook de bioscopen en filmhuizen continu, net als het publiek. Dat heeft voor en achter de schermen gevolgen. De speelfilms vormen nog steeds de kern van de voorstellingen. Dankzij digitalisering echter is het bijvoorbeeld ook al een tijd mogelijk om in Nederlandse bioscopen live operavoorstellingen uit andere steden te zien. Vooral ouderen, in avondkleding, maken hier gebruik van. De opera wordt beleefd alsof men er echt bij aanwezig is. De prijs en de reis zijn verwaarloosbaar. Steeds vaker wordt ook 's ochtends film met koffie en cake opgediend en begeleid met een toelichting.

Filmhuis en bioscoop staan midden in de samenleving. Zij dragen bij aan onze cultuur, aan welzijn en welvaart, aan cohesie en aan deelname en ontmoeting. Elk filmhuis en bioscoop in elke gemeente doet dat op eigen wijze met een eigen invulling.

Film is een makkelijke, toegankelijke en betaalbare manier om mensen in elke gemeente van kunst en cultuur te laten genieten. Film biedt heel veel mogelijkheden: moeilijke en makkelijke films, binnen vertoond of buiten, incidenteel of structureel. En ook op scholen, als een vorm van cultuureducatie doet film het goed.

Film beleven.

Iedereen houdt van film, maar niet iedereen houdt van dezelfde film. Waar je van houdt hangt sterk af van wie je bent en wat je op dat moment zoekt. Sommige bezoekers willen vermaakt worden, anderen willen verdieping, reflectie of een ultieme kunstervaring. Wat men ook zoekt, in welke combinatie ook, in alle gevallen verrijkt film het leven. Ontsnappen uit het dagelijkse leven, aanjagen van introspectie, spiegel van de maatschappij of venster op de wereld, alles is mogelijk met film.

Ooit ging het bezoekers van filmhuizen alleen om de filmkunst. Filmkunst die elders niet te zien was. Film(huis)bezoek is onderdeel van een levensstijl en die levensstijl verandert. Filmhuizen trekken tegenwoordig een breder publiek dan vroeger. **Filmhuisbezoek is nu een mix van recreatie, welzijn, informatie en kunst.** En ook hier heeft de beleving haar intrede gedaan; premières, extra's, er bij zijn. Ook de filmhuisbezoeker zoekt emoties die hoog aanzwellen en gedachten die tijdelijk stilstaan. Filmhuizen zijn hiervoor ontmoetingsplek. Die plek lijkt wisselend op een amusementshal, pretpark, festivalterrein, grand café of discussieruimte. In dit spektakel varieert de rol van de vertoner van kruidenier, marketingbureau of evenementenbureau tot opvoedkundig centrum of curator.

Film in perspectief.

Nergens ter wereld is het netwerk van filmhuizen zo hecht als in Nederland. **Het Nederlandse model staat garant voor een buitengewone spreiding van de filmcultuur** waardoor ook bewoners van kleine steden en dorpen de mogelijkheid hebben om te genieten van film in al haar vormen.

Het filmhuiscircuit dijt uit met nog meer eigenwijze mensen die eigenlijk allemaal hetzelfde willen op net een andere manier, aangepast aan hun omgeving. **Overheden helpen hierbij** door financiering van gebouwen, in vele dorpen tegenwoordig soms van grootstedelijke allure. Hoe belangrijk ook, kassaopbrengsten zijn te weinig om alles te bekostigen. Daarvoor gaan te weinig mensen naar het filmhuis. Voor bioscopen is vertoning van de filmhuisfilms niet rendabel. **Exploitatie van filmhuizen is daarom veelal in handen van vrijwilligers.**

Cultureel ondernemerschap komt hierbij om de hoek kijken. Gemeenschapsgeld is niet eindeloos. De schoorsteen moet roken, niet alleen bij de bioscoop ook bij het filmhuis. In een tijd waarin we meer en meer gewend zijn om amper te betalen voor beeldcultuur en -informatie en tevens anders en op andere plekken wordt gekeken haalt men alles uit de kast om de zalen te vullen. De behoefte bij het publiek blijkt er steeds te zijn.

Filmhuizen zijn niet elkaars concurrent en er is slechts een kleine overlap met bioscopen. Nog steeds is sprake van aanvulling, ook al zijn de filmhuizen eigenlijk te volwassen geworden om alleen van aanvulling te spreken. Bioscoop en filmhuis zijn complementair. Het zijn net als theaters zelfstandige instituten geworden. **Ze staan in hun omgeving en hebben daar een regionale functie,** regionale invulling en een regionaal publiek.

Er ontstaan **nieuwe samenwerkingsvormen** tussen verschillende kunst disciplines, met bibliotheken, podia en andere partners. In kleinere gemeenten in diverse provincies zijn *kulturhusen*, culturele centra waar filmvertoning onderdeel van uitmaakt. De realisatie hiervan en van andere initiatieven leidt tot een toename van het aantal filmdoeken. Meer doeken, zo wijst de praktijk keer op keer uit, leidt onherroepelijk tot meer bezoekers.

Film en de gemeenschap.

Van gemeenschapsgeld wordt veel gefinancierd. Daar staan we niet altijd bij stil. Dat heeft veel te maken met hoe we het noemen, hoe persoonlijk het ons raakt en hoe meetbaar het resultaat is. Alhoewel dat laatste niet altijd opgaat. Kosten voor gezondheidszorg zijn bijvoorbeeld **niet altijd meetbaar** hoe graag we dat ook willen, zeker niet als we het proberen af te zetten tegen de kwaliteit van leven. Desalniettemin wordt zelden het nut van de gemaakte kosten in twijfel getrokken; het staat dichtbij.

Kosten voor het wegennet betaald via diverse overheden of een groot deel van de kosten voor een sport zoals voetbal worden ook uit gemeenschapsgeld betaald. Daar noemen we het geen **subsidie**, bij de kunsten wel. Hoe we die gemeenschapsgelden verdelen en benoemen zijn keuzes die gemaakt worden. **Daarbij worden voor- en nadelen tegen elkaar afgewogen.**

Subsidiëren van wegenbouwers met als tegenprestatie de aanleg van wegen is van belang voor onze mobiliteit en voor economische voortgang. Op het milieu en door bijvoorbeeld ongelukken (breed gezien volksgezondheid) heeft deze subsidie minder positieve effecten. Subsidiëren van bijvoorbeeld voetbalclubs levert wedstrijden (een soort theater) en is van belang via beweging voor onze gezondheid en voor gemeenschapszin. Daarentegen dragen blessures en vandalisme van deze gesubsidieerde sport bij aan de keerzijde van wat voor ogen stond. Subsidiëring van kunst en cultuur genereert kunst en verspreiding daarvan. Omdat kunst niet los staat van de maatschappij levert het behalve esthetiek en genot ook reflectie, innovatie en zeker gemeenschappelijkheid. Net als kwaliteit van leven, en gemeenschapszin zijn dit belangrijke maar slecht meetbare items. De keerzijde is dat subsidiëring van kunst soms tot controverses leidt. Van afbreuk aan gezondheid is echter geen sprake, wel van bevordering van kwaliteit van leven.

Interessant is dat we dit soort items gescheiden beoordelen en weinig **verbanden leggen**, in feite weinig 'de waarom vraag' stellen. Uiteraard moet er bij intrinsieke waarden begonnen worden. Dat wegen bijdragen aan betere bereikbaarheid van podia of musea spreekt voor zich. Mobiliteit haakt hier in op esthetiek. Dat sport bijdraagt aan bewegen is logisch. Maar sport draagt ook bij aan gemeenschappelijke waarden, aan onze cultuur. Dat kunst op esthetische wijze onze tijd verbeeld is bijna een definitie. Dat kunst op haar beurt bijdraagt aan welbevinden, aan economie, toerisme, vestigingsbeleid etc. behoeft dat nog uitleg? Waarom gaan bijvoorbeeld het Concertgebouw Orkest of het Nationale Ballet mee op staatsbezoek, samen met politici en 'het zakenleven'?

Niets is
wat het lijkt

Noot: Ter illustratie een vergelijking tussen voetbal en kunst, beperkt tot Nederland. Voetbal is gekozen als vergelijking omdat het de meest beoefende en meest populaire sport is in Nederland en omdat er het meeste geld in omgaat in vergelijking met andere sporten. Amateurkunst en amateurvoetbal, openbaar erfgoed, en kunst in de openbare ruimte zijn niet meegerekend. In Nederland worden 71 miljoen betalende bezoeken afgelegd aan podiumkunsten, musea en film. Ruim 30 miljoen daarvan is aan bioscoop of filmhuis. In het betaalde voetbal zijn dat er 8 miljoen. 13% van de Nederlandse bevolking betaalt voor bezoek aan professioneel (betaald) voetbal. 53% van onze bevolking betaalt voor film. De kassaverkoop van filmbezoek bedraagt ongeveer 250 miljoen per jaar. De omzet van het betaalde voetbal is 480 miljoen. Jaarlijks is de overheidsbijdrage, gemeenschapsgeld, voor het voetbal ongeveer 360 miljoen. Dat is inclusief 17 miljoen voor politieoptredens, 137 miljoen aan arbeidsverzuim veroorzaakt door voetbalblessures en 54 miljoen medische kosten vanwege voetbalblessures. **Niets is wat het lijkt.** De keuzes van het publiek lijken duidelijk. [bronnen: CBS, KNVB, en meerdere brancheorganisaties].

Het beeld
is overal
goed

OVERIJSEL EN NEDERLAND

Digitalisering. Infrastructuur.

Tot voor kort was film een grote rol celluloid en projectoren waren grote mechanische apparaten. Films werden wel al voor een deel digitaal opgenomen maar voor de bioscoop nog omgezet naar celluloid. Langzaam maar zeker werd het ook technisch mogelijk digitaal kwalitatief hoogstaand in bioscopen te projecteren. Digitale filmkopieën slijten niet. **Het beeld is daardoor altijd overal goed.** En in principe heeft digitale vertoningen veel meer mogelijkheden die ook nog eens eenvoudiger te realiseren zijn.

De digitalisering vroeg grote investeringen van de bioscopen en filmhuizen terwijl vooral de filmverhuurders, de distributeurs, hier baat bij hebben omdat digitale kopieën veel goedkoper zijn dan celluloid kopieën. Vooral filmhuizen hebben weinig kostenvoordeel bij de digitalisering. De financiering van de omschakeling naar digitaal voor heel Nederland werd mogelijk door het virtual print fee systeem. Hierbij betalen de distributeurs per digitale kopie een bijdrage, de vpf. De vertoners hebben de apparatuur aangeschaft, de distributeurs helpen mee afbetalen. In 2012 was de omslag naar digitaal gemaakt. **De provincie Overijssel en vele Overijsselse gemeenten hebben financieel bijgedragen** om de digitalisering voor hun filmhuizen mogelijk te maken. Zonder deze steun zouden de filmhuizen hun deel van de investering niet hebben kunnen realiseren en zou kaalslag het gevolg zijn geweest.

Naar verwachting is medio 2017 de afbetaling afgehandeld en wordt de apparatuur eigendom van de vertoners. Door dit gezamenlijk te doen is Nederland als één van de weinige landen **100% digitaal en is een fijnmazig vertoningsnetwerk behouden**: 141 bioscopen met 652 zalen, 34 grote filmhuizen met 104 zalen en 82 kleine filmhuizen die niet dagelijks vertonen. **In Overijssel zijn 9 bioscopen met 41 zalen, 3 grote filmhuizen met 6 zalen en 4 kleine filmhuizen. Verder zijn er in Overijssel nog 8 filmhuizen in kulturhusen** die niet dagelijks vertonen en die in de officiële landelijke cijfers niet meegerekend worden. Ook is er nog een filmhuis dat in een bioscoop vertoont.

In Overijssel zijn de Pathé bioscoop in Zwolle en de filmhuizen het Fraterhuis in Zwolle en Cinema Concordia in Enschede, vpf-vrij. Zij zijn weliswaar gedigitaliseerd maar doen niet mee in dit systeem.

Digitalisering. Programma en publiek.

Sinds de digitalisering worden niet méér films uitgebracht in Nederland. Wel worden ze met meer kopieën uitgebracht waardoor **dezelfde film op meer plaatsen kan draaien**. Vooral de onafhankelijke kleinere distributeurs die zich meer richten op filmhuizen en veelal Europese films uitbrengen hebben hun aantal kopieën verhoogd, met 37%. Ook bij de grotere Nederlandse films speelt dit. De grote Amerikaanse studio's brachten hun films met 10% meer kopieën uit. In totaal groeide het aantal kopieën met 20%. **Hierdoor neemt de concurrentie tussen de films, de druk op de doeken, toe**. Overigens vormen de Amerikaanse films weliswaar slechts 44% van het totaal in Nederland uitgebrachte films, deze genereren wel 70% van de omzet. Het aandeel Europese films (exclusief Nederland) is 33% en genereert 8% van de omzet.

Het publiek verspreidt zich iets meer over het brede aanbod. Het is hiervan ook steeds beter op de hoogte. Het gevolg is dat het aantal voorstellingen per zaal stijgt, zowel bij bioscopen als bij grote én kleine filmhuizen.

Met het gelijkblijvende aantal bezoekers per voorstelling en de iets grotere spreiding over de films zien we **vooral in de bioscopen dat het publiek sneller nieuwe films wil**. Men haakt eerder af. Als een film al enkele weken draait wordt het bezoek snel minder. Een groot segment meer kunstzinnige films moet het juist hebben van mond op mond reclame, en dat duurt wat langer. In termen van de detailhandel: Men moet een breder schap en sneller het assortiment rouleren maar er wordt niet meer gekocht. Dat betekent meer sprokkelen en is de cirkel van de noodzaak van brede programmering rond. **Toch wil het publiek ook de kaskrakers nog steeds zien**. Vooral de spreiding van het bezoek aan de andere (niet-top) films wordt groter.

Een groot aantal met name kleinere filmhuizen vertoont geen première. Dat is met de digitalisering niet veranderd. Wel is de tijd tussen landelijke première en vertoning bij hen verkort. **Dat betekent dat ze iets actueler programmeren**. Cinema Concordia vertoont meer premières dan voorheen, het Fraterhuis en de Keizer in Deventer niet. Dat heeft echter meer met de wijze van programmeren te maken dan met de digitalisering alhoewel die de gemaakte keuze in Concordia wel vergemakkelijkt. Het is een keuze tussen wekelijkse of maandelijkse programmering, tussen veranderende actualiteit versus zekerheid op termijn.

Sinds de digitalisering is het vertonen van andere zaken dan film sterk gegroeid. In de bioscopen zijn **opera en popconcerten** het populairst. De interesse voor sport is gering. Deze programmering verbreedt het aanbod en het publiek. Het blijft echter iets dat men 'erbij' doet. **Digitale klassiekers zijn nog moeilijk te krijgen**. Het tonen van filmgeschiedenis, van oudsher een taak van de filmhuizen, komt hiermee in de knel. En door **cultuurbezuinigingen op lokaal niveau** komen samenwerkingsverbanden tussen filmtheaters en andere culturele instellingen die door digitalisering vaak makkelijker zouden kunnen zijn niet op een hoger niveau.

Tot 2017 zal er waarschijnlijk niet veel veranderen

Digitalisering. Verwachtingen.

Tot 2017 zal er vanwege het vpf-systeem waarschijnlijk fundamenteel niet heel veel veranderen. Daarna wordt het voorspellen moeilijker. Ten eerste zal te zijner tijd weer geïnvesteerd moeten worden in nieuwe apparatuur. Digitale apparatuur is minder duurzaam dan de ouderwetse projectoren. De distributeurs zullen niet meer meebetalen. **Nu worden al meer veilige keuzes gemaakt in de programmering**, maar dat komt nu vooral door de moeilijke financiële tijden, bezuinigingen en hogere vaste kosten bij filmtheaters. Als dat doorzet kan dat verschraling tot gevolg hebben in het aanbod. Zeker beginnende of onbekende makers, bijzondere projecten of experimenten zullen hier onder te lijden hebben. **In de bioscopen zullen vooral grotere films draaien**, daar worden nu al grotere marketingbudgetten op gezet.

In stedelijk en zeer stedelijk gebied (de twee hoogste categorieën van verstedelijking op een schaal van vijf) vindt 61% van het totale filmbezoek plaats. De gemeente Zwolle groeit nog. Deventer, Enschede, Almelo en Hengelo kampen met krimp of stilstand. De leeftijdscategorie 40+ is inmiddels goed voor bijna de helft van het filmbezoek. En dit aandeel groeit. Het bereik onder jongeren is weliswaar nog steeds groter maar er zijn simpelweg minder jongeren. Net als in heel Nederland vergrijsst ook Overijssel. In

landelijke gebied is dat sterker dan in de steden, terwijl in Twente ook de steden nog eens krimpen. **Verstedelijking en vergrijzing zijn versterkende tendensen voor groei van het filmbezoek.** Omdat de ene krimpt en de andere juist groeit is het hier moeilijk te voorspellen. **Het pleit wel voor handhaven en koesteren van regionale initiatieven.**

In de bioscoop- en filmhuiswereld scheidt aanbod ook vraag. Uitbreidingen of nieuwe initiatieven kunnen stevast rekenen op extra bezoek. De Keizer is bezig met uitbreiding naar vier zalen samen met theater Bouwkunde, Concordia is bezig met verbouwing van de theaterzaal voor film, en het zou niet meer dan logisch zijn als ook in het Fraterhuis uitgebreid zou worden. Ook Pathé Zwolle is bezig met uitbreiding tot 9 zalen. **Dit alles zal het filmbezoek vooral in het westen van Overijssel sterk stimuleren.**

De kulturhusfilmhuizen hebben altijd al digitaal vertoond. De bioscoopbranche stelt daaraan bepaalde eisen waar de kulturhusen niet aan voldoen zodat zij officieel niet bij de bioscoopbranche horen, dit in tegenstelling tot de reguliere filmhuizen. Bestaande en nieuwe initiatieven bij kulturhusen zijn vanwege de investeringen en de kleinschaligheid soms moeilijk vol te houden. Vaak is het gebouw door de gemeente neergezet terwijl, in het geval van film, **de culturele exploitatie over wordt gelaten aan onbetaalde vrijwilligers** die belangeloos en met veel inzet de programmering en uitvoering daarvan verzorgen. Raar genoeg worden bij bezuinigingen, afslanking of

Een lege zaal
is slecht voor
de gemeente

reorganisatie exploitatiekosten vaak opeens doorgerekend aan dezelfde filmhuizen die dan opeens gebruikers heten. Film wordt nog te vaak gezien als de kip met de gouden eieren. **Een lege zaal én geen activiteiten zijn beide slecht voor een gemeente.**

Bij de kulturhusen is **een splitsing zichtbaar**. Kulturhusen die met alleen vrijwilligers werken die voor alles zorg dragen, behalve voor het gebouw, zijn relatief actief met sterke programmering en eenmalige specials. Uiteraard zitten zij af en toe ook zeker aan hun plafond voor wat betreft mankracht. Hier zijn de bezoekerscijfers relatief hoog. Kulturhusfilmhuizen die meer met de gemeente verbonden zijn worden juist meer afgerekend op bezoekerscijfers en eerder als onrendabel beschouwd. De bredere functie van het kulturhus wordt hier soms uit het oog verloren en betrokkenheid loopt via cijfers.

Filmbezoek.

Het gaat nog steeds goed met de film. Het aantal bezoekers stijgt, zowel in Nederland als in Overijssel. In 2013 werd in Nederland 31,3 miljoen keer de film bezocht in een van de 257 bioscopen en filmhuizen. Gemiddeld is dat 1,8 keer per Nederlander. Het bezoek bleef redelijk op peil vergeleken met de voorgaande topjaren. Dat kwam onder andere vanwege de opening van een aantal nieuwe bioscopen. Nog steeds geldt dat nieuwe zalen extra publiek opleveren. In Overijssel werden overigens geen nieuwe bioscopen geopend.

Het filmbezoek in Overijssel volgt landelijke trends, ook al blijft het gemiddelde bezoek in Overijssel wat achter. Vooral de grote provincies Noord- en Zuid-Holland en Brabant trekken het gemiddelde omhoog. Overijssel laat vijf provincies achter zich. In provincies met meer inwoners wordt uiteraard vaker de bioscoop bezocht. Dat hangt sterk samen met verstedelijking. In stedelijk gebied wordt relatief vaak de film bezocht. Het *gemiddelde* bezoek per inwoner neemt echter, een uitzondering daargelaten, ook toe als de provincie meer inwoners telt of als er meer bioscopen zijn. Zo gezien doet Overijssel het als middenmoter met 9 bioscopen, 7 filmhuizen en 8 filmvertoners in kulturhusen en een **gemiddeld bezoek van afgerond 1,5 per inwoner heel goed: 1,66 miljoen filmbezoeken in zowel 2012 als in 2013.**

1. Bezoek in Overijssel en Nederland 2008-2013 (x1.000)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bezoek Overijssel	1.372	1.626	1.597	1.761	1.669	1.668
Gemiddeld bezoek	1,23	1,46	1,43	1,55	1,47	1,46
Bezoek Nederland	23.514	27.288	28.189	30.458	30.560	31.336
Gemiddeld bezoek	1,44	1,67	1,72	1,83	1,82	1,86

Filmhuisbezoek.

Filmbezoek wordt in Nederland traditioneel gesplitst in bezoek aan een filmhuis cq. filmtheater en in bezoek aan de bioscoop. De verschillen zijn gebaseerd op het doel van de filmvertoning, de soort films die vertoond worden en daarmee uiteindelijk ook in publiek en ambiance. Het verschil in filmhuis en filmtheater is vooral een verschil in grootte. Tegenwoordig spreekt men vaker van filmtheater. Het klinkt wat chiquer. Hier zal de term filmhuis gebezigd worden omdat daar ook de met name in Overijssel gevestigde kleinere filmhuizen in kulturhusen beter mee getypeerd zijn.

Hoewel in heel Overijssel het gemiddelde filmbezoek lager ligt dan het landelijke gemiddelde, is **het aandeel van het bezoek aan de Overijsselse filmhuizen de laatste zes jaar steeds 40% hoger dan dat van de filmhuizen in de rest van Nederland.**

Voor filmhuisbezoek is Overijssel een redelijk gesloten geheel. In de nabije omgeving van de provinciegrens, noord, oost, zuid noch west, zijn filmhuizen gevestigd die concurrerend dan wel aanvullend zijn voor Overijsselse filmhuizen. **Filmhuisvertoning is sterk regionaal van aard en dat geldt helemaal voor Overijssel.**

Tabel 1 en Tabel 2 geven bezoekcijfers weer. Dat is niet zondermeer om te zetten naar opbrengsten. **De gemiddelde entreprijs bij filmhuizen ligt van oudsher onder die van de bioscopen.** Ook al begint dat bij te trekken. Filmhuizen werken meer met leden die korting krijgen. Het lidmaatschap is dan een vorm van inkomsten en het genereert ook trouwe bezoekers. Een andere reden voor de lagere entreprijs is de 3D toeslag bij bioscopen. In recette blijven filmhuizen 10%-15% achter bij de bioscopen. Vanwege afdracht voor filmhuur aan de distributeur en andere kosten zou gelijktrekking neerkomen op een verhoging van ongeveer minimaal € 2,- per kaartje. Gezien de prijselasticiteit van een bioscoopkaartje is zo een verhoging niet realistisch.

2. Bezoek in Filmhuizen, Overijssel en Nederland 2008-2013 (x1.000)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bezoek Overijssel	147	136	139	168	164	173
Gemiddeld bezoek	0,13	0,12	0,12	0,15	0,14	0,15
Aandeel in Ov.	10,7%	8,3%	8,7%	9,5%	9,8%	10,4%
Bezoek Nederland	1.436	1.794	1.766	1.986	2.390	2.397
Gemiddeld bezoek	0,09	0,11	0,11	0,12	0,14	0,14
Aandeel in NL	6,2%	6,5%	6,3%	6,5%	7,8%	7,6%

Films en filmvoorstellingen.

In Nederland zijn jaarlijks ongeveer 550 verschillende films te zien. Daarvan zijn er vierhonderd nieuw. Vijftig tot tachtig films zijn films uit het voorgaande jaar die of heel succesvol waren of net voor nieuwjaar, in de vakantie, werden uitgebracht en daarom simpelweg nog draaiden. Bovendien vertonen vooral kleinere filmhuizen een film pas maanden na de première. Daarnaast is nog sprake van een klein segment klassiekers en een stabiel aantal van veertig Indiase en Turkse films die vooral in Den Haag en Rotterdam draaien. Het aantal 3D films schommelt de laatste jaren rond de veertig, in Overijssel rond de vijftientig. **Sinds de digitalisering twee jaar geleden is het technisch eenvoudiger en aantrekkelijker om ook andere dan filmvoorstellingen te geven.** Ongeveer vijftien verschillende live vertoningen van ballet, opera, licht klassiek of popconcerten zijn sindsdien jaarlijks te zien in de bioscopen en filmhuizen. Dit trekt nieuw publiek. **Filmvertoners zijn nog meer dan voorheen laagdrempelige podia voor een breed publiek.**

Ongeveer tweederde van de nieuwe films is een filmhuisfilm, inclusief de wat populairdere art-housefilm. De overige zijn zogenoemde commerciële films bestemd voor de bioscoop. Bij de classificatie van de glijdende schaal in filmhuis- arthouse- en bioscoopfilm wordt gelet op de film zelf, de cast en crew, de distributeur en het aantal kopieën bij uitbreng. Filmhuizen onderscheiden zich van bioscopen behalve door de aard van de film door het diverse en vaak aanvullende aanbod. Terwijl in bioscopen films uit de grote Amerikaanse studio's domineren **vertonen de filmhuizen ongeveer 60% Europees en ongeveer 15% Nederlands segment.**

In 2013 waren in Overijssel 552 verschillende films te zien. De filmhuizen vertoonden 363 verschillende films, de bioscopen 291. **Opgeteld waren al deze films ruim 40.000 keer te zien.** De bioscopen gaven bijna 35.000 filmvoorstellingen, de filmhuizen bijna 6.000. Het gemiddelde bezoek per filmvoorstelling is bij de filmhuizen lager dan bij de bioscopen. De bioscopen vertonen populairdere films. Ze trekken er echter geen breder publiek mee dan de filmhuizen. Filmhuizen hebben kleinere zalen. Bij succesvolle films zijn hierdoor minder grote bezoekersaantallen te behalen. **Vertoning is bij filmhuizen vooral maatwerk.**

De films die landelijk vertoond worden zijn ook te zien in Overijssel. Dat geldt ook voor de filmhuisfilms. De Nederlandse film wordt vooral door de filmhuizen vertoond. Driekwart van alle Nederlandse films uit 2012 was in een Overijssels filmhuis te zien.

En het bezoek aan de Nederlandse films in de Overijsselse filmhuizen is 40% hoger dan aan hun niet-Nederlandse films terwijl dit percentage in de bioscoop juist 19% lager is dan bij hun niet-Nederlandse films.

Bovendien was ruim zestig procent van de Nederlandse films in Overijssel exclusief in het filmhuis te zien. De bioscopen vertoonden deze films niet. Het bezoek aan deze films was met negenentwintig bezoekers per voorstelling gemiddeld wel iets onder het algemeen gemiddelde van deze filmhuizen. Gezien de vaak onbekende makers, acteurs en de kleine marketingbudgetten van veel van deze Nederlandse films zijn dit toch uitstekende resultaten.

Het aandeel van de Nederlandse film zit de laatste jaren over de hele breedte in de lift. Het lijkt erop dat de rijksoverheid dat aangrijpt om een nieuwe bijdrage te vragen aan de filmvertoners om daarmee stimulering van de Nederlandse filmproductie te helpen bekostigen. Dat zou dan komen bovenop de afdracht die alle filmvertoners hiervoor al doen.

3. Films en filmvoorstellingen in Overijssel in 2013

	Filmhuizen	Bioscoop	Totaal
Aantal zalen	10*	42	52
Aantal stoelen	1.122*	7.717	8.839
Totaal bezoek	172.838	1.495.319	1.668.157
Verschillende films	363	291	552
Aantal voorstellingen	5.765	34.982	40.747
Gemiddeld bezoek	30	43	41
Aantal Nederlandse films	52	19	62
Aantal voorstellingen Ned. films	546	3.984	4.530
Gemiddeld bezoek Ned. films	42	35	36

* Exclusief de acht filmhuizen in kulturhusen en een in pandig filmhuis bij de bioscoop. Zij vertonen alle in grote gedeelde multifunctionele zalen, ter grootte van theaterzalen.

De top 10.

Filmvertoners hebben elk jaar een aantal topfilms nodig. Films die iedereen wil zien en wel nu: de kaskrakers. In 2012 waren dat voor de filmhuizen *Intouchables*, *Amour*, *Jagten*, *The iron lady* en *The descendants*. Deze vijf films zorgden in Overijssel voor ruim een kwart (26%, ruim 43.000) van het totaal aantal filmhuisbezoeken. Dit percentage gold ook bij de afzonderlijke filmhuizen. In 2013 waren 10 films nodig om ruim 42.000 bezoekers te genereren. De best bezochte film in de filmhuizen in 2013 was *De nieuwe wildernis*. Ondanks het grote succes trok deze film in Overijssel 10.000 bezoekers minder dan *Intouchables* het jaar daarvoor. **Op dit aspect, de films, hebben de vertoners geen invloed. Sommigen jaren zijn beter dan anderen.**

Wel is duidelijk dat veel overheidsmaatregelen invloed hebben. Invoering en afschaffing van wisselende belastingmaatregelen in Nederland en verschillende omliggende landen genereren na enige tijd ieder keer nieuwe stromen films. Dat is van belang om culturele en esthetische redenen. De bioscoopbranche, dus ook de filmhuizen, betaalt mee aan diverse maatregelen. **De Nederlandse films zijn langzaam maar zeker een belangrijk en gewaardeerd deel van het totale aanbod.** Ook al hebben de filmhuizen in tegenstelling tot de bioscopen geen winstoogmerk, of beter gezegd, misschien wel juist omdat ze dat niet hebben, zijn voor hen de topfilms van groot belang. **Zonder de topfilms zijn er te weinig inkomsten om de meer kwetsbare (Nederlandse) filmhuisfilm te kunnen vertonen.**

Sommige jaren
zijn beter dan andere

Het recht van de sterkste overheerst

OVERLAP IN OVERIJSSSEL Tussen bioscoop en filmhuis.

In 2012 was de film *Intouchables* een enorme hit in zowel filmhuizen als bioscopen. Concordia kon in 2012 van *Intouchables* niet profiteren. Deze film draaide daar slechts kort. In de Enschedese bioscoop Cineast behaalde deze film echter ruim 11.000 bezoekers. Iets soortgelijks gebeurde in 2013. *De nieuwe wildernis* draaide niet in Concordia. In de Enschedese bioscopen Cineast en Cinestar (van hetzelfde concern) haalde hij ruim 8.500 bezoekers.

Met de omslag naar digitale vertoning hebben alle filmvertoners in technisch opzicht een gelijke uitgangspositie. Het is eenvoudiger geworden een film op meer plekken tegelijkertijd te vertonen. Concurrentie zou eenvoudiger worden. De praktijk lijkt voorlopig anders. Een filmhuis of een bioscoop heeft geen recht om een bepaalde film te vertonen. Dat wordt hem gegund in **een vraag- en aanbodspel waarbij het recht van de sterkste overheerst. Als dit spel is gespeeld dan pas kan de markt, het publiek dus, een keuze maken.**

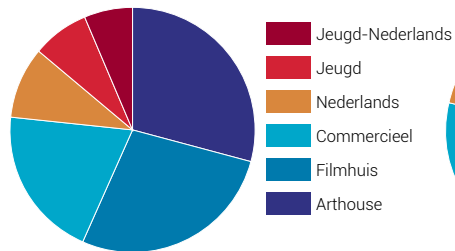
Regelmatig steekt de discussie de kop op over enerzijds vrije marktwerking en anderzijds oneerlijke concurrentie. Deze discussie gaat vaak voorbij aan het feit dat **filmhuizen en bioscopen een ander filmaanbod en ambiance hebben en dat het publiek daarin een keuze maakt.** Van concurrentie is sprake als men zich met hetzelfde aanbod op eenzelfde doelgroep richt. De laatste jaren leek er wat meer overlap te zijn in films die zowel in bioscoop als in filmhuis te zien zijn. Of dit daadwerkelijk klopt en welke bezoekers daar dan mee gemoeid zijn was niet bekend. Onderbouwing voor het al dan niet concurreren met hetzelfde aanbod was er niet tot nu toe.

Om deze afstemming tussen vraag en aanbod te kunnen beoordelen, tussen bezoekers en filmprogrammering, zijn alle filmvoorstellingen uit Overijssel sinds de digitalisering, in de kalenderjaren 2012 en 2013, bekeken op overlap en bezoekers. Een en ander is gespecificeerd naar categorieën als filmhuisfilm, arthouse, commerciële film, jeugdfilm, Nederlandse film en Nederlandse jeugdfilm. Ook is er gelet op premières en het effect daarvan op de bezoekers. Het betrof ruim 40.000 voorstellingen. Theoretisch is het niet uitgesloten dat plots traditionele Overijsselse filmhuisbezoekers en massa een filmhuisfilm in de bioscoop gaan zien en vice versa. Het onderzoek toont niet aan wie waar naar welke film gaat. Echter uit onderzoek daarnaar (zie 'Film in Overijssel', 2010) blijkt dat bezoekers van filmhuizen niet of slechts incidenteel naar de bioscoop gaan. Landelijk gaat 8% van de bevolking naar zowel bioscoop als naar filmhuis. **Daarom geeft deze analyse een goed beeld van de keuze die de bezoeker maakt.**

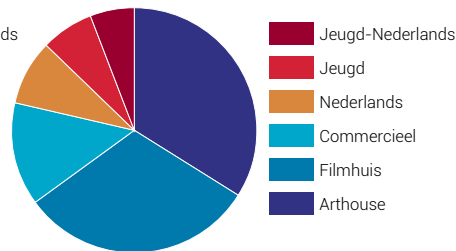
Tussen bioscoopfilms en filmhuisfilms in Overijssel.

De overlap in filmvertoning waarbij filmhuis en bioscoop dezelfde films vertonen is in Overijssel niet groot. Voor andere delen van Nederland is dit nooit onderzocht. In Overijssel ging het in 2012 om 65 films en in 2013 om 102 films. Dat was respectievelijk 19% en 28% van het totale aanbod van de 338 en 363 verschillende films in de Overijsselse filmhuizen. Vanuit alle films gezien was het ruim 18% van alle vertoonde films in Overijssel in 2013. Op het eerste gezicht lijkt de overlap aanzienlijk. Als we de overlap uitsplitsen dan komt een ander beeld naar voren.

Overlap in 2012: 65

Overlap in 2013: 102

De bioscopen vertonen meer filmhuis- en arthousefilms dan filmhuizen commerciële films draaien. In 2012 en 2013 vertoonden de bioscopen 37 respectievelijk 67 filmhuis- en arthousefilms, de filmhuizen vertoonden 13 respectievelijk 14 commerciële films. De bioscopen namen daarmee 57% respectievelijk 70% van de overlap voor hun rekening. De filmhuizen bevestigden zich amper op 'bioscoopterrein'. De overlappende segmenten 'Nederlands' en 'jeugd' zijn vaak gericht op een breder publiek. Overlap is daar dus gangbaarder. Deze overlap bedroeg 23% respectievelijk 20% van de totale overlap (15 en 21 films) in 2012 en 2013.

Voor deze overlappende films geldt dat **hoe meer bioscopen een film vertonen des te minder filmhuizen dezelfde film vertonen en vice versa** hoe meer filmhuizen een film vertonen des te minder bioscopen dezelfde film vertonen. Kortom het betreft uitzonderingen en dan ook nog in het voor zowel filmhuis als bioscoop minder gangbare segment. Ongeveer zestig procent van de commerciële titels werd maar in één filmhuis vertoond. Andersom werd ongeveer zestig procent van de filmhuistitels maar in één bioscoop vertoond. **Het aantal overlappende films had daarmee een beperkt bereik.** Slechts 1½% van het gehele Overijsselse filmbezoek geldt de overlappende film. Dit is zeker niet allemaal extra bezoek of bezoek dat de andere vertoners missen. Alleen theoretisch zou door een strikte scheiding van publiek en film, dus bezoekers die filmhuis- en arthousefilms alleen in het filmhuis zien en bezoekers die bioscoopfilms alleen in de bioscoop zien, het filmhuisbezoek en bioscoopbezoek met respectievelijk 10% en 0,8% stijgen. Het totale bezoek zou er niet mee stijgen, de verdeling zou alleen iets anders uitpakken. Maar zoals reeds aangeduid: **bezoekers kiezen niet alleen de film maar ook de omgeving waarin ze de film willen zien.**

De Nederlandse film wordt in Overijssel vooral in filmhuizen vertoond

De Nederlandse- en jeugdfilm.

De laatste jaren is 15 tot 20 procent van het filmbezoek een bezoek aan een Nederlandse film. Noch voor het landelijke noch voor dit Nederlandse filmaanbod hoeft men Overijssel uit. **De Nederlandse film wordt in Overijssel echter vooral door de filmhuizen vertoond.** Driekwart van alle Nederlandse films uit 2012 was in een Overijssels filmhuis te zien. Ruim zestig procent van de Nederlandse films was in Overijssel alleen in het filmhuis te zien en niet in de bioscoop. **De Overijsselse filmhuizen nemen het vertonen van nationale cinema én van jeugdfilms serieus.**

In 2012 werden in Nederland 63 nieuwe Nederlandse films uitgebracht. In 2013 waren dat er 57. De Overijsselse filmhuizen vertoonden 57 verschillende Nederlandse films in 2012 en 52 in 2013. Respectievelijk 37 en 22 Nederlandse 16+ films waren deze jaren alleen in Overijsselse filmhuizen te zien. Ook werden daar in 2012 nog drie Nederlandse klassiekers vertoond. In 2012 en 2013 vertoonden de filmhuizen 30 respectievelijk 25 jeugdfilms die niet in de bioscoop te zien waren. Daarvan waren er 9 respectievelijk 4 Nederlands.

Uiteraard trokken de bioscopen met hun Nederlandse films meer bezoekers dan de filmhuizen. In de filmhuizen ging het in 2012 en 2013 om ruim 13.500 respectievelijk

ruim 24.000 bezoekers, in de bioscoop om ruim 100.000 respectievelijk bijna 61.000 bezoekers. De bioscopen vertonen populairdere films en geven meer voorstellingen. **Per voorstelling ligt het gemiddelde bezoek aan Nederlandse films bij de filmhuizen echter beduidend hoger dan bij de bioscopen.** Ook bij Nederlandse films die zowel in het filmhuis als in de bioscoop te zien waren lag het gemiddelde bezoek bij het filmhuis ruim 30% hoger dan in de bioscoop. Voor de Nederlandse jeugdfilms geldt hetzelfde. Alleen ligt daar het gemiddelde bezoek aan het filmhuis zelfs ruim 60% hoger dan bij de bioscoop.

Dit is des te opvallender omdat deze onderzochte films vrijwel zonder uitzondering hun première beleefden in de bioscoop en niet in een filmhuis. In Zwolle ging een aantal Nederlandse films zowel in bioscoop Pathé als in het filmtheater het Fraterhuis tegelijkertijd in première. Deze films werden beter bezocht in het Fraterhuis. Het gemiddelde in 2013 lag daar 37% hoger dan bij Pathé in Zwolle.

In 2012 was het gemiddelde bezoek aan de Nederlandse film in de filmhuizen nog iets lager dan hun eigen totale gemiddelde. In 2013 kwam dat er ver boven, namelijk plus 64%. Dat kwam vooral door *De nieuwe wildernis*.

De commerciële film.

Zoals vermeld, meestal is een film óf in een filmhuis óf in een bioscoop te zien. Een aantal keren is sprake van overlap. Dezelfde film is dan zowel in filmhuis als in bioscoop te zien. Dan blijkt dat ondanks plaatselijke verschillen over het algemeen **alle overlappende films gemiddeld in het filmhuis beter bezocht worden.**

Niet alleen in aantal films, ook in bezoek is de overlap van commerciële films niet heel groot. Het gaat om 13 films in 2012 en 14 in 2013, een gering aantal op het totaal aantal vertoonde films. Bij ongeveer 75% van deze overlap waren de films slechts in een of twee filmhuizen te zien, meestal in één. In 2012 zagen nog geen 12.000 bezoekers een commerciële film in een filmhuis. In 2013 waren dat er slechts 5.000. Deze films trokken in de bioscopen in 2012 bijna vijf keer zoveel en in 2013 bijna tien keer zoveel bezoekers, respectievelijk bijna 55.000 en bijna 49.000. Het aantal voorstellingen van deze films was in de bioscopen veel groter dan bij de filmhuizen, zes keer zoveel in 2012 en bijna dertien keer zoveel in 2013. Het gemiddelde bezoek per voorstelling echter lag bij de filmhuizen met 42 respectievelijk 49 in 2012 en in 2013 beduidend hoger dan bij de bioscopen voor dezelfde films met een gemiddelde van 35 respectievelijk 38. **De kulturhusen scoorden met deze films nog beter** met een gemiddelde van 58 bezoekers bij 13 voorstellingen. Deze films beleefden meestal hun première in de bioscoop of werden daar kort na de landelijk première vertoond. De filmhuizen vertoonden ze meestal pas 3 tot 6 maanden na de première. **Daar kregen de films een tweede kans met ook een ander publiek.**

Vermeld moet worden dat het merendeel van deze overlappende filmvertonngen en bijhorend bezoek in het niet-gesubsidieerde filmhuis het Fraterhuis te Zwolle plaats vond. Ook de filmhuizen in Oldenzaal en Hengelo waren goed vertegenwoordigd met beide 6 commerciële films. In Oldenzaal is geen bioscoop aanwezig. In tegenstelling tot het algemene beeld werden de overlappende commerciële films in Zwolle beter bezocht in de Zwolse bioscoop. Desalniettemin waren de bezoekersaantallen van deze films in het Fraterhuis gemiddeld wel hoger dan die van hun andere films. De overlappende arthouse films werden daarentegen weer beter in het Fraterhuis bezocht. Een aantal films ging zowel in bioscoop als in het Fraterhuis in première. Het betrof steeds Nederlandse films. Deze films werden beter bezocht in het Fraterhuis. Het gemiddelde in 2013 lag 37% hoger dan bij Pathé in Zwolle: 49 versus 68 bezoekers per voorstelling.

Met een
ander publiek
kregen films een
tweede kans

De filmhuis- en arthousefilm.

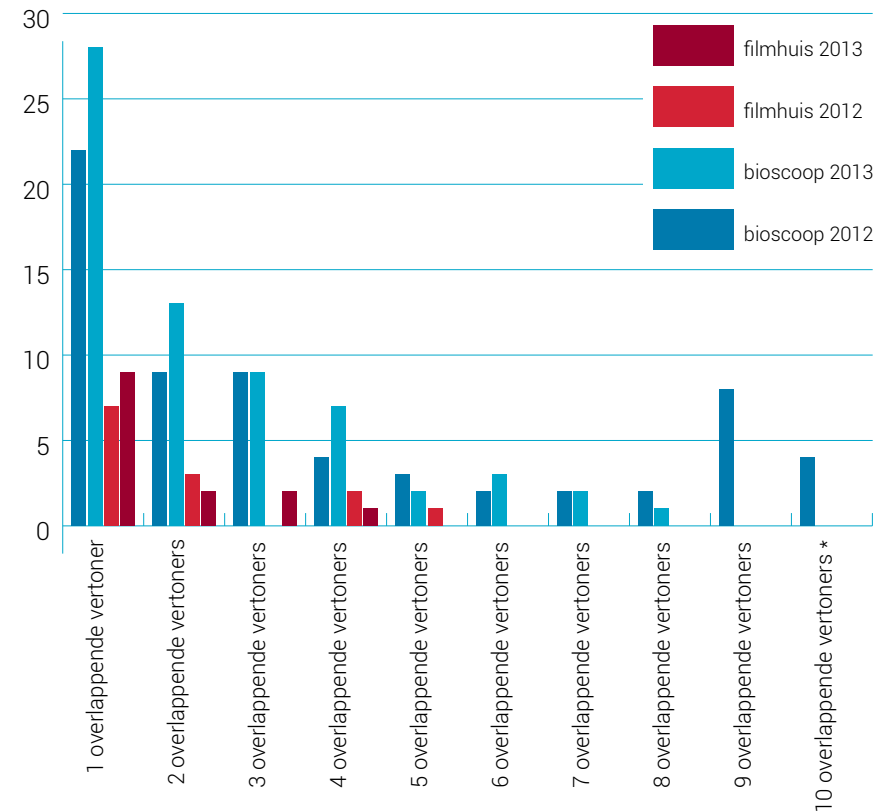
Deels door het goedkoper worden van filmkopieën, deels door een gedwongen schaalvergroting zijn vooral filmhuisdistributeurs meer kopieën gaan uitbrengen en ze richten zich daarbij iets meer dan voorheen ook op de bioscopen lijkt. In 2012 werden in Overijssel drie keer zoveel filmhuisfilms in de bioscoop vertoond dan bioscoopfilms in het filmhuis. In 2013 was dat een factor vijf. Bioscoopfilms zaten al aan hun maximum voor wat betreft vertoningsplaatsen. Bij deze films wordt niet zozeer uitgebreid in kwantiteit maar richt men zich nu meer op extra marketing.

De helft van de overlappende filmhuisfilms werd door meerdere bioscopen vertoond. Maar hoe meer bioscopen de overlappende films draaiden des te minder filmhuizen dat deden. Wel waren het in de bioscoop bijna zonder uitzondering eenmalige voorstellingen in een 'filmhuisavond' of 'sneak'. **Uiteindelijk zien meer mensen een filmhuis- of arthousefilm in de bioscoop dan vice versa bioscoopfilms in het filmhuis worden bekeken.** De hit *Intouchables* is hier niet meegerekend, dat zou alle cijfers uit hun verband rukken. **Desalniettemin ziet het merendeel van de bezoekers ook de overlappende filmhuisfilms in het filmhuis.** In de bioscoop ging het in 2012 en 2013 om ruim 16.000 en bijna 31.000 tegen respectievelijk 44.500 en 53.000 bezoeken aan dezelfde films in de filmhuizen. **Beide bereiken ander publiek.**

Ook het gemiddelde bezoek aan deze films is in het filmhuis hoger dan in de bioscoop, namelijk 34 versus 29. In de kulturhusen is het gemiddelde bezoek van deze films zelfs 66 per voorstelling. Kijken we alleen naar arthousefilms dan stijgen de gemiddelden naar 38 bij filmhuis versus 31 bij bioscoop versus 73 bij kulturhus. **Opvallend is dat zowel de overlappende commerciële- als de arthouse- als de filmhuistitels in de filmhuizen per voorstelling meer bezoekers trekken.** De commerciële films trekken in totaal wel meer bezoekers in de bioscopen omdat ze simpelweg vaker vertoond worden.

4. Aantal overlappende films x aantal vertoners dat die film vertoonde

Voorbeeld: in 2013 vertoonden 2 bioscopen dezelfde 13 filmhuis- / arthousefilms

* ZinIn Zinema in Nijverdal werd in 2012 bij de bioscopen gerekend. ZinIn Zinema is een kulturhusvertoner met bioscoopprogrammering en is uniek in deze combinatie van elementen. In 2013 zijn zij zich ook gaan toeleggen op filmhuisprogrammering en worden daarom bij de filmhuizen gerekend. De categorie '10 overlappende vertoners' was daarom in 2012 nog mogelijk. In 2013 rekenden we slechts 9 bioscopen in Overijssel.

De filmhuizen
hebben hun eigen
verzorgingsgebied
binnen de regio

Overijssel regionaal.

Overijssel is ook voor de filmhuisvertoning een eenheid met duidelijke grenzen. Pas ver voorbij die grenzen, niet echt op makkelijke reisafstand, zijn andere filmhuizen gevestigd. Nog verder weg bevinden zich de grote jaarlijkse filmfestivals, evenzo de meeste opleidingen, de fondsen enzovoorts. Behalve in de drie grote steden vindt filmhuisvertoning in een nog steeds groeiend aantal filmhuizen in Overijssel plaats.

Overijssel heeft haar eigen filmhuisinfrastructuur.

Voor heel Overijssel geldt dat alle overlappende films gemiddeld in het filmhuis beter bezocht worden. Wordt er echter gemeentelijk of regionaal gekeken dan is enige nuanciering op zijn plaats. **In gemeenten met zowel een filmhuis als een bioscoop is er binnen die gemeente weinig overlap in filmvertoning.** Uitzondering zijn Zwolle en Enschede die samen ruim de helft van de Overijsselse overlap genereren waarvan ongeveer 60% binnen hun eigen gemeente plaatsvindt. **In eenzelfde gemeente worden vrijwel altijd de filmhuisfilms beter bezocht in het filmhuis en de bioscoopfilms beter in de bioscoop.** Arthousefilms gaan redelijk gelijk op. De uitzonderingen zijn 'grote' films van een 'filmhuisregisseur' of 'kleine films' met een 'groot' acteur. De eerste trekt dan meer filmhuispubliek, de tweede meer bioscooppubliek.

In Twente zijn zowel de meeste filmhuizen als de grootste bioscoop van Overijssel gevestigd. Omdat Almelo, Hengelo, Oldenzaal en Enschede op redelijke reisafstand van elkaar liggen is hier binnen een groter gebied gekeken naar overlap tussen de filmhuizen en de bioscopen en de filmhuizen onderling. De overlap tussen filmhuis Concordia Cinema in Enschede en de bioscopen in Almelo en Hengelo is niet groot noch in aantallen films, noch in bezoekcijfers. Films die dan overlappen zijn vaak niet in het filmhuis van Almelo of Hengelo te zien maar wel in de bioscoop daar. Dat geldt andersom ook voor de films die daar in de filmhuizen vertoond worden en overlappen met de bioscopen in Enschede. **De filmhuizen hebben hun eigen verzorgingsgebied binnen de regio.** De bezoekers gaan niet reizen als de film in de eigen woonplaats te zien is.

Opvallend is dat **de programmering van de Twentse filmhuizen onderling onderscheidend en aanvullend is.** Ruim 60% van de 158 verschillende films die in filmhuizen in Almelo, Enschede, Hengelo en Oldenzaal werden vertoond was maar in één filmhuis te zien. Dat dit zou gelden voor de kulturhusfilmhuizen en de overige filmhuizen was logisch. Omdat kulturhusvertoners geen lid zijn van de branchevereniging Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten kunnen ze minder actueel programmeren en vertonen mede daardoor andere films.

TOT SLOT

Tot slot.

Mede door technologische ontwikkelingen heeft de beeldbeschaving een enorme vlucht genomen. In de 21e eeuw is het complete dagelijkse leven gevuld met beeld. We communiceren en informeren zowel individueel achter een beeldscherm als ook samen voor een beeldscherm. **Mensen komen altijd samen om beschaving te delen.** Mensen zoeken een mogelijkheid samen te komen, gezamenlijk beeldcultuur te genieten, en elkaar te genieten. **En de cijfers geven aan dat de bioscoop en het filmhuis daarvoor de meest gewenste plek is.** Daar wordt voor de bezoeker een voorselectie gemaakt uit een immer groter wordende catalogus van beeldmateriaal. Daar krijgt beeld een podium om te inspireren, communiceren, informeren, ontspannen en onze identiteit te vormen en te verspreiden. Vandaar ook de nadruk op diversiteit. Alleen Amerikaanse films zijn niet voldoende om ons als voorbeeld te dienen. Eigenlijk zijn de mogelijkheden van deze podia onbegrensd en grotendeels nog te ontdekken.

Overijssel heeft hiervoor haar eigen infrastructuur en het is niet mogelijk te leunen op die van omliggende provincies of gemeenten. Kleine gemeenten richten zich cultureel steeds meer op stedelijke voorzieningen. En de eigen voorzieningen worden meer van

belang voor cohesie en participatie dan als cultureel instituut. Het is een illusie dat alle voorzieningen in elke gemeente mogelijk zijn. Saamhorigheid en samenwerking is vaak wel mogelijk. Samenwerking betekent in de praktijk vaak faciliteren en inhoudelijk overeenkomsten zoeken. Behoud van expertise en verbondenheid met de doelgroep moet daarbij niet uit het oog verloren worden.

Cultuurbeleid is niet alleen meer gericht op ondersteuning van de kunsten en de eigen culturele identiteit. Economische groei, sociale cohesie en kwaliteit van leven zijn bijna vanzelf speerpunten. **Maar mensen komen niet vanwege de hotels naar een omgeving maar vanwege de optelsom die we cultuur noemen.**

Behalve met het behoud van het erfgoed van gisteren moet men zich bezighouden met het erfgoed van morgen. Als veel mensen een bepaalde kunstvorm (leren) waarderen wordt het cultuur, wordt het erfgoed. Kunst en cultuur zorgen voor innovatie en ontwikkeling, voor creativiteit voor nu en voor de toekomst. Talentontwikkeling is daarbij cruciaal. Ook talent een podium bieden is daarvoor cruciaal. **De overheden hebben hierbij een belangrijke rol, als hoeder en als wegbereider.** Terwijl echter participatie het nieuwe adagium is wordt culturele participatie dat zich boven het maaiveld begeeft nog vaak argwanend bekeken. Dat is onnodig, we zijn veranderd, de maakbare egalitaire samenleving voorbij. Deelname vraagt om een faciliterende samenleving.

Mensen komen
altijd samen
om beschaving
te delen

Filmkenniscentrum.

Film is nog steeds een makkelijke, toegankelijke en betaalbare manier om mensen overal van kunst en cultuur te laten genieten. Met al die verschillende films en al die vertoningsmogelijkheden zijn de opties legio. Filmkenniscentrum helpt mee om op efficiënte wijze filmcultuur een plek te geven, het beste naar boven te halen of continuïteit te waarborgen, en dat vooral op regionaal niveau. Jarenlange kennis, ervaring en netwerk zijn de basis van informatie en advies en als het moet voor uitvoering. Beleid ondersteunen, processen soepel laten verlopen, praktisch helpen en bruggen slaan zijn de middelen om de culturele infrastructuur te ondersteunen en filmcultuur breed toegankelijk te houden. Filmkenniscentrum biedt provincies, gemeenten, filmvertoners en anderen expertise over wat film voor hen kan betekenen voor allerlei beleidsterreinen. Van cultuur tot welzijn, van economie tot onderwijs.

Filmkenniscentrum biedt inzicht, overzicht en visie.

Zij gingen u voor. Provincie Overijssel, Filmhuis de Keizer, Filmhuis Het Fraterhuis, Filmhuis Almelo, Filmhuis Borne, Filmhuis Kampen, Filmhuis Oldenzaal, Filmhuis Denekamp, Vereniging Overijssels Filmhuis Overleg, Stichting Filmspiegel.

Contact.

Filmkenniscentrum
Dick Smits
06-44872033
info@filmkenniscentrum.nl
www.filmkenniscentrum.nl

FILM
Kennis
centrum

Dank. Verantwoording.

Met dank aan De Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten en stichting Filmonderzoek voor een deel van het cijfermateriaal.

Bronnen foto's

cover	<i>Diana</i> , Oliver Hirschbiegel, Cinéart
pg. 2	<i>Paradies: Glaube</i> , Ulrich Seidl, Eye
pg. 4/5	<i>Diana</i> , Oliver Hirschbiegel, Cinéart
pg. 7	<i>Meek's cutoff</i> , Kelly Reichardt, Eye
pg. 7	<i>Boven is het stil</i> , Anouk Leopold, Cinéart
pg. 8	<i>The cloud atlas</i> , Tom Tykwer, Benelux Film Distributors
pg. 11	<i>La grande bellezza</i> , Paolo Sorrentino, Cinemien
pg. 12	<i>Wadja</i> , Haifaa Al-Mansour, Wild Bunch
pg. 12	<i>Sightseers</i> , Ben Wheatley, Cinéart
pg. 15	<i>Meek's cutoff</i> , Kelly Reichardt, Eye
pg. 16/17	<i>Borgman</i> , Alex van Warmerdam, Cinéart
pg. 18	<i>Borgman</i> , Alex van Warmerdam, Cinéart
pg. 21	<i>Spijt!</i> , Dave Schram, Dutch FilmWorks
pg. 25	<i>Amour</i> , Michael Haneke, Cinéart
pg. 26	<i>De nieuwe wildernis</i> , Mark Verkerk / Ruben Smit, Dutch FilmWorks
pg. 29	<i>Jagten</i> , Thomas Vinterberg, Wild Bunch
pg. 30	<i>De wederopstanding van een klootzak</i> , Guido van Driel, A-Film
pg. 31	<i>De wederopstanding van een klootzak</i> , Guido van Driel, A-Film
pg. 33	<i>Alleen maar nette mensen</i> , Lodewijk Crijns, Wild Bunch
pg. 33	<i>Bro's before ho's</i> , Steffen Haars / Flip van der Kuil, A-Film
pg. 36/37	<i>Avant l'hiver</i> , Philippe Claudel, Lumière
pg. 38/39	<i>Nymphomaniac (I)</i> , Lars von Trier, Wild Bunch
pg. 43	<i>Die Wand</i> , Julian Pölsler, Cinemien

Verder lezen:

- Film in Overijssel (2010)
- Over film. Een overzicht [Film in Overijssel II] (2012)
- Filmtheaters en cultuurbeleid. Handreiking voor bestuurders van provincies en gemeenten (2010)

(zie voor downloads www.filmkenniscentrum.nl)

Vormgeving:
Appelsan, Zwolle

© Filmkenniscentrum, 2014

mede mogelijk
gemaakt door

FILM
Kennis
centrum

Filmcultuur
een plek geven

**FILM IN
OVERIJSEL III
Filmkenniscentrum
2014**

FILM
Kennis
centrum